СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 199. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 10-го жовтня 1945. No. 199. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, October 10, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ВИРІБ АТОМОВОЇ СИЛИ НАША ТАЙНА — КАЖЕ ПРЕЗИДЕНТ

У своїй розмові з газетярами, відбутій в Юніон Сіти, у стейті Тенесі, президент Труман заявив, що спосіб виробу атомової бомби остане тайною Злучених Держав і ми не поділимося з ніяким краєм цею тайною. Щодо наукової підстави, на якій опирається виріб бомби, то це загально знана справа для науковців цілого світу, лише матеріяли і спосіб виробу є і останують нашою тайною. Бомбу пробували виробити британці ще на початку війни і видали на це біліон долярів, але потім перенесено це підприємство до Злучених Держав.

У розмові сказав президент, що лондонська конференція це не є невдачею ані нема чого страхатися міжнародного положення в теперішньому часі. Так само не треба дуже негодувати на вибух страйків у Злучених Державах, бо це звичайне повоєнне явище.

Науковець боїться російської бомби.

Д-р Ирвинг Лангмюїр, асистент директора розшуків в лябораторії Дженерал Моторс заявив перед сенатською комісією у Вашингтоні, що наука жене вперед з такою швидкістю, що за 20 літ Росія за потисненням електричного ґузика може випустити атомові бомби на Америку, які знищать всі живучі істоти в нашому краю. Лангмюїр порівнав активність Росії з активністю Америки і виказав, що „в Росії науковці вплітають до своєї комуністичної урядової системи найліпші задуми нашої капіталістичної системи, а ми зате вплітаємо в нашу демократичну систему найгірші видумки комунізму, які вже навіть в Росії закинули."

Прихильники адміністрації в конгресі погодилися, щоб контролю над виробом атомової сили віддати одній з існуючих конгресових комісій, а не творити нової комісії для цієї справи.

УРЯД ПРОДАЄ ДОМИ ДЛЯ ПЕРЕВОЗУ НА ІНШІ МІСЦЯ.

Скоро лише буде наладжена реконверзія, уряд приступить до продажу, перевозу і перебудови домів, які моглиб помістити півтретя міліона населення. Будинки такі різнородні, що можуть придатися на курники, мешкальні доми а навіть і на церкви. Цим займається Федерал Гавзинг Оториті. Цілі простори землі у воєнних часах були забудовані домами, потрібними для приміщення робітників. Тепер ці доми будуть продані або в цілости, або розібрані на поодинокі частини і перевезені в інші сторони краю для перебудови.

ПИШУТЬ ПРО ВІДНОВУ КОМУНІСТИЧНОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ.

Комуністична ґазета Дейлі Воркер у Ню Йорку поміщує вісти від свого кореспондента з Греції з повідомленням, що тамошні комуністи розпочали акцію за віднову Комунівичного Інтернаціоналу, якого осідок донедавна був у Москві. Цей інтернаціонал, звісний під назвою Комінтерну, розвязав Сталін на домагання Рузвелта в травні 1943. р. щоб облекшити воєнну акцію Аліянтів, до котрих належить Росія. Тоді комуністи по цілому світі привитали цей крок, як дуже правильний і твердили, що комуністи можуть вести самостійну політику в кожному краю. Після застою в лондонській конференції комуністи починають знову кампанію за порозуміння щодо спільної акції в цілому світі.

СТРАЙКАРІ НА КОРАБЕЛЬНИХ ДОКАХ НЕ ПОСЛУХАЛИ ЮНІЇ.

Страйк робітників на нюйорських корабельних доках триває дальше, не зважаючи на зазив юнії, щоб робітники верталися до праці. Разом страйкує 30—35,000 докових робітників. Стіведори кидають клич: „Без контракту нема роботи". Корабельні доки в Ню Йорку займають 250 миль довжини у прибережній смузі, а там стоїть тепер 300 кораблів, ждучи на набір.

Загальний страйк у телефонович підприємствах має бути вирішений голосуванням незабаром. — У стейті. — У стейті Ню Джерзі повернулися до праці пекарські візники, отже люди дістають уже правильно хліб. — Переговори між предсідником майнерської юнії Луїсом і підприємцями вугільного промислу ведуться при помочи секретаря праці Швеленбака, але ще не слідно кінця. — У східних сталівнях застрайкувало 16,000 робітників. — Яких 50,000 робітників у фабриках Форда в Дітройні вернулося до праці. — Робітники в рафінеріях нафти повернули до праці, коли уряд перебрав підприємства у свої руки.

Сенатори прихильно настроєні до звіту Бирнса з заграничної політики

На тайнім засіданню сенатської комісії заграничних справ складав секретар стейту Джеймс Ф. Бирнс в понеділок 8. жовтня 3-годинний звіт із лондонської конференції міністрів заграничних справ Пятьох Потуг. Кажуть, що він обговорив положення в Европі і в Азії, включаючи далекий Схід і Японію та в Південній америці. Сенатори, які брали участь у засіданню, зберігають повну тайну, а предсідник комісії, сенатор Там Конелі, виїхав негайно після засідання літаком до Тенесі, щоб поінформувати президента про перебіг нарад. Із поведінки сенаторів слідно, що вони прихильно настроєні до звіту Бирнса.

ЦЕНТРАЛЬНЕ УКРАЇНСЬКЕ ДОПОМОГОВЕ БЮРО В ЛОНДОНІ

З рамени Українсько-Американського Допомогового Комітету і Українського Канадійського Допомогового Фонду розпочало активну працю Центральне Українське Допомогове Бюро в Лондоні. Тимчасовим головою бюра є сотник канадійської армії П. Панчук, а секретарем Е. Фроляк. Завданням бюра буде: 1. координувати допомогову акцію; 2. кооперувати з державними установами, які займаються біженцями; 3. в імени українських допомогових комітетів опікуватися та нести моральну й матеріяльну поміч нашим збігцям.

У склад тимчасової дирекції бюра входять: від Злученого Українсько-Американського Комітету д-р Володимир Ґалан, адв. Іван Панчук, д-р Павло Дубас і Евген Рогач; від У. Канадійського Допомогового Фонду о. Володимир Кушнір, о. С. В. Савчук, інж. В. Коссар, адв. І. В. Арсенич. Адреса бюра: 218 SUSSEX GARDENS, PADDINGTON, LONDON, W. 2, ENGLAND.

СОВЄТИ ПЕРЕРВАЛИ РОЗМОВИ З АРҐЕНТИНОЮ

Високі урядовці Злучених Держав впевняють, що вони знали про переговори, які вели совєти з арґентинським урядом у справі навязання дипльоматичних звязків, одначе відповідальні чинники твердять, що розмови розпочала Арґентина, а Совєти їх перервали.

У страйковім русі, започаткованім студентами університету в Арґентині на знак протесту проти диктатури уряду слідно на стільки зміну, що він поширяється на студентів середніх шкіл і на всіх професіоналістів. Заповідається на загальний страйк в недалекій будучині.

В Японії сформовано новий міністерський кабінет, ліберальніший від попереднього

Новий японський премієр, барон Кіюро Шідегара, вже уложив новий склад міністерського кабінету, який вважають ліпшим від попереднього, хоч у ньому залишилось шістьох давних міністрів. Соціялісти далі критикують теж і той кабінет. Та назагал кажуть, що він ліберальніший від кабінету князя Гіґаші-Куні, котрий репрезентував стару мілітарну кліку. Тепер ніхто не сумнівається принаймні в лібералізм самого премієра. Теж кажуть, що ґен. МекАртур дав тиху згоду на ті переміни.

ЯМАШІТІ ПРЕДЛОЖЕНО 64 ВИПАДКИ РІЗНИХ ЗЛОЧИНІВ

„Тигр з Маляї", себто японський ґенерал Томоюкі Ямашіта, що заявив перед воєнним судом, що він не винуватий за злочинства, поповнені над американськими вояками, полоненими та цивільним населенням, дістав тепер акт обвинувачення, в якому зібрано 64 злочинств, за які робиться відповідальним Ямашіту. Іде тут про різні масакри цивільних і військових, а теж і про знищення Манілі—„Перли Орієнту". Обвинувачення опирається на тому, що це неможливо, щоб Ямашіта як командант не знав про ці злочинства, та що він нічого не робив, щоб їх спинювати.

ОБОРОНЯЄ ГІРОҐІТА ПЕРЕД ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЗА ПЕРЛ ГАРБОР

Бувший премієр, князь Наругіко Ґіґаші-Куні, відповів чужинецькому кореспондентови листом у справі японського, підступного нападу на Перл Гарбор. Він каже, що цісар Гіроґіто нічого про цей напад не знав, та що він підписав виповідження війни аж 12 годин по тому нападі. Каже, що цісар знав воєнні пляни, але не знав подробиць. Ця заява колідує з заявами давного премієра, князя Коное, як і з тим, що сам цісар говорив про виповідження війни, яке було підписане перед нападом на Перл Гарбор.

ЖИДІВСЬКИЙ СТРАЙК У ПАЛЕСТИНІ ПРОЙШОВ СПОКІЙНО

В Палестині повело жидівське населення пятьгодинний страйк, звернений проти британських постанов в справі жидівської еміґрації до Палестини. Не було ніяких заворушень. Провідники страйку кажуть, що щоб не сталось, а жиди таки будуть діставатись до Палестини.

СОВЄТИ ХОЧУТЬ ДІСТАТИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО АТОМОВУ БОМБУ

Совєти поставили Польщі домагання в справі задержання на певний час невеликої морської полоси біля Штетина, де находяться великі фабрики з нафтовим знаряддям, яке вони мабуть хочуть забрати. Та важніше, що вони задержать теж і порт Свінемінде, де, як кажуть, німці переводили головні досліди над атомовою бомбою. Обидві ті полоси повинні належати до Польщі, згідно з ухвалами Потсдамської Конференції. Про те домагання повідомив совєтський адміністратор Німеччини, маршал Жуков, польських відпоручників, що є в Берліні. Польща дала на це згоду.

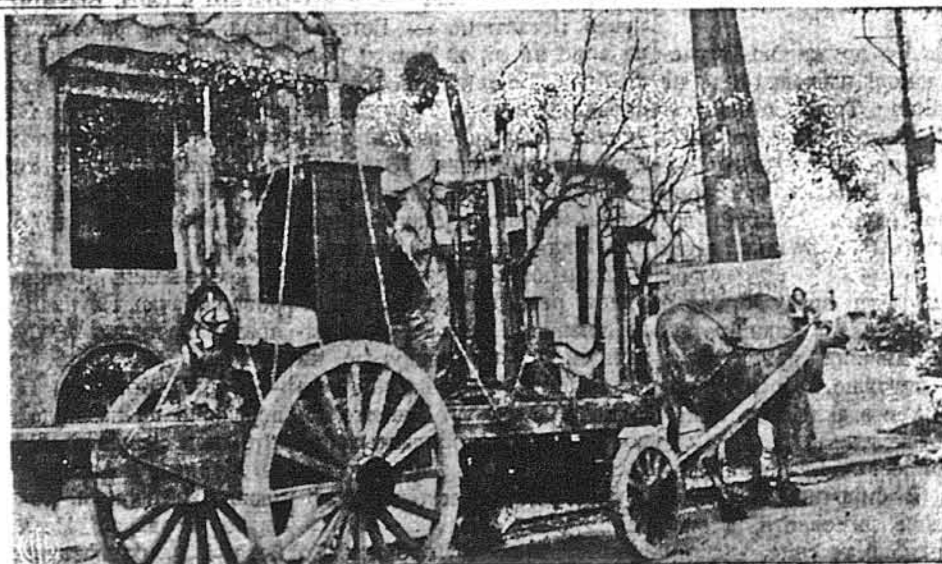

ЦЕ Є ДЕНТИСТИЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ!—Йокагама зістала так знищена, що отсей чоловяга, що перед нами на возі, а який є з фаху зубним лікарем, їздить з своїми дентистичними причандалами по місті й так лікує пацієнтів. В місті нема міснця на лікарський офіс.

ВІДДАЮТЬ НІМЦЯМ УПРАВУ ПО ПОВІТАХ І МІСТАХ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ

Нестає американського війська на окупаційні потреби в Німеччині під американською владою. А це тому, що є сильний натиск з краю, зокрема збоку конгресу, щоб відсилати американських вояків якнайбільше й якнайскорше домів. Через брак сил для адміністрації рішено віддати заряд по повітах і містах американської зони німцям. Це має наступити біля 15. листопада. Очевидно, що й втому випадку ті, що стоятимуть на чолі управ, діставатимуть прикази від американських офіцирів, що будуть мати над тим увім нагляд. Це, як каже дехто з американських кореспондентів, буде так, як в Японії, де японський цісар дістає прикази від американської команди з тим, що він має подбати, щоб усе було точно виконане. Оту зміну виправдується ще й тим, що вже переведено денацифікацію в тій полосі до того ступня, що можна собі на таке дозволити. Та дехто твердить, що так не є, а навіть каже, що є навпаки.

ДВА ПОГЛЯДИ ЩОДО НІМЕЧЧИНИ.

В Аліянтській Контрольній Раді, що керує з Берліна цілою аліянтською окупацією Німеччини, є два різні погляди, як ту окупацію вести. Одні є за тим щоби держатись точно ухвал Потсдамської Конференції, а ті ухвали є висловом цього, що думає і пише про Німеччину Генрі Моргентав мол., бувший секретар скарбу. Він є за цілковиту переміну Німеччини в хліборобську країну і позбавлення її всеї промисловости, що допомагала в минулому німецькому збросенню, а тим і спричиняла воєнні вибухи. Інші є того погляду, що Німеччина, позбавлена індустрії, буде нещастям не тільки для німців, але для цілої західної Европи, яка була пристосована до цеї індустрії. Вони кажуть, що заки перенесеться ту індустрію до інших европейських країв, не можна її нищити, бо вона потрібна для Німеччини та інших країв. Так думає назагал Британія, а вчасти й Америка, а також і Франція. За перший погляд є Совєти.

ДУМАЄ, ЩО НАЦІЗМ ЗАГИНУВ.

Такої думки є німецький полевий маршал Альберт Кесельрінґ, відомий з впертої оборони північної Італії. Він буде теж суджений воєнним трибуналом в Норимберзі, але тим, як виходилоб, дуже не журиться. Він каже, що хоч націзм пропав у Німеччині, то може зродитись якась інша форма фашизму шляхом „політичної революції". Щоб таке не сталося, каже він, треба, щоб Аліянти сказали німецькому народови, що його жде забезпечена будучність.

ХАРЧІ ДЛЯ БІЖЕНЦІВ.

Ґен. Двайт Айзенгавер заявив, що біженці, що находяться в американській зоні, будуть харчовані вдвоє краще ніж німецьке населення. Харчі будуть діставати з американських воєнних складів, з німецьких засобів і тих, що були призначені для полонених.

КРАМЕР ПРОБУЄ „ВИПРАВДУВАТИСЬ".

Йозеф Крамер, що заряджував концентраційними таборами в Освенцімі та Бельзен, вже не твердить на суді, що в тих таборах людей не били і тортурували та не палили. Каже, що він тільки виконував як слухняний член націстівської партії, що йому приказувано. Його оборонець з уряду, британський майор Т. С. Винвуд, представляв його британському воєнному судови як „офіру", що терпить через Гайнріха Гімлера, начальника Ґестапо, що видавав прикази. Крамер виправдується тим, що кімнати, де дусили людей газом, були поза його юрисдикцією. Це вища влада тим заряджувала. Винвуд, що є в цивільнім життю лондонським адвокатом, казав, що він взявся оборонити Крамера, хоч йому дали ту оборону в останній хвилині, тому, що „кожна людина має право на справедливий суд". При тому сказав, що концентраційні табори не є „німецьким винаходом", бо їх вживали „перші британці в часі війни з бурами в Полудневій Африці", а теж вживають їх тепер в Єгипті, де „перебувають непожадані елементи з Греції".

ЯК НІМЦІ ВБИВАЛИ „НЕВІЛЬНИКІВ"?

У Вісбаден, в Німеччині, відбувається суд над сімома німцями, між якими є одна жінка, за масове мордовання польських і російських „невільників-робітників", що їх націстівська влада силою забрала до Німеччини. Це історія триповерхового дому в Гадамар, де винищували застрикуванням десятки тисяч німців, що мали бути умово хорі. Там замордовано в такий самий спосіб 400 згаданих робітників, в чому були жінки і малі діти. Виходить, що мордували їх, бо вони були хворі й не могли працювати. До цього дому смерти спроваджувано їх ніби на лікування. Як кого положено на ліжку, то той вже був другого дня мертвим. Оборона видвигнула питання, чи американський суд може судити, бо тут іде про чужинців, з якими німці повелися так, як і з своїми.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодинока число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ХОТІЛИБ ПОГОДИТИ ДИКТАТУРУ З ДЕМОКРАТІЄЮ

Хоч ніхто не ворожить добра з того, що діється на міжнародному полі, то проте теж ніхто не має відваги сказати, що буде з світом, як так далі піде. Значить, що таки кожний хоче проти надії далі надіятись. Себто, що прийде якесь опамятання, якась злагода між могучими світа цього.

Це природне. Бо які вигляди для світа, колиб зачалось нове кровопролиття? Та так є, що воно часто приходить, коли його і ніхто не бажає, як його завчасу не оминається. А щоб нещастя оминути, треба ясно знати, звідки воно походить, через що повстає.

Ми знаємо, що розбилися у Лондоні перші справді мирові наради. Розбились у спосіб, що його можна назвати фатальним, якщо не траґічним. Представники найвищих сил у світі не могли по трох тижнях нарад порозумітися навіть щодо того, щоби видати якийсь спільний комунікат і сказати згідно світови, про що радили. Що гірше: навіть не погодились на протокол нарад.

Щоби це зрозуміти, уявім собі, що от в нашому життю, на нашому загуменку, зїхались представники і радили три тижні та розїхались, не оставивши по собі навіть протоколів з нарад, ні нічого не проголосивши. Щоб то тоді люди говорили! Як не обсудилиб провід, та й себе самих за цілковиту нездарність, за амбіції одиниць чи орґанізацій, що жадні влади, і т. п.

Подібне, тільки на великі й світові розміри, було в Лондоні. Та, як це буває теж у малих гуртах і в малій політиці, заважило властиво в Лондоні на невдачі щось таке, на що нераз мало звертають уваги, коли обговорюють такі речі. Отже заважили — ідейні розходження.

У Лондоні взялися отсе перший раз до практичної повоєнної політики, до впорядковання повоєнного світа. А як можна братись порядкувати світ, коли нема згоди щодо ідей, на яких має бути побудований новий світовий лад?

Молотов, представник Совєтів, був, як пишуть кореспонденти, подразнений тим, що у Раді Пятьох мав завжди проти себе — чотири голоси. Та таких голосів могло легко бути і сорок, якщоб ці наради поширити. Цеж стоїть представник одного світа — диктатури і тоталітаризму — проти другого, що не хоче диктатур і тоталітаризмів! І як це погодити, коли як одна осторона, так і друга хочуть закріпити в світі свої позиції.

На нашу думку не буде між Аліянтами порозуміння так довго, поки не буде вияснене остаточно відношення демократії до диктатур і тоталітаризмів у будуччині, себто в новому світовому порядку. А як вони можуть в будуччині побіч себе існувати і разом співпрацювати — того не сказала нам теперішня конференція у Лондоні. У війні така спілка була можлива, але в мирі — надто тяжка і складна. Отсе все, що досі знаємо про можливости такої спілки.

Перемогла цивілізація — збігці вратовані

Приказ ґенерала Двайта Айзенгавера, щоби в американській зоні в Німеччині більше не змушувати силою совєтських громадян вертати під Совєти, треба повитати в першу чергу як перемогу культури над варварством. А це тому, бо совєтське домагання дістати силою невинних утікачів на те, щоб їх знищити, є варварством. Нема,назагал, таких людей у світі, щоб не хотіли вертати до своєї рідної хати. Сама людська природа просто силою тягне кожного до рідного гнізда. А інакше може бути тільки у виїмкових випадках. Можуть знайтися тільки одиниці, яким такі речі більше чи менше байдужі. Та ніколи не може таке бути з сотками тисяч людей чи з міліонами. А саме так є з великою частиною українських біженців в Европі, як є теж і з біженцями інших національностей, що теж не хочуть вертати під Совєти. Всі вони не можуть вертати, бо рідної землі ніколи не побачуть і на ній жити не будуть. Вони або відразу будуть зліквідовані, або вислані на повільну смерть на Сибір.

Отже про таких людей є мова, коли говориться про біженців, а не про тих, що можуть вертати принаймні в надії, що вдержаться при життю і залишаться на своїй землі. Кожна розумна людина буде за те, щоб його рідні вертали на рідну землю, а не пропадали міліонами чи навіть тисячами на чужині. Та тут не про таке мова!

Совєти добре знали, що робили, коли вимогли в Ялті на президенті Рузвелті, що всі совєтські громадяни мусять бути відставлені до Совєтів. Можна догадуватись, що якщо президент Рузвелт дав тоді на таке згоду, то цілком певно не уявляв собі такої проблеми, як та, з якою тепер мають до діла західні демократії, а зокрема Мілітарне Управління Злучених Держав. Він мабуть і не припускав, що може зайти аж така евентуальність, що американські вояки, що боролись за знищення диктатур та тоталітаризмів, будуть змушені по виграній війні вживати зброї, щоби гнати людей під диктатуру, що ще залишилась, та яку вони ненавидять. Одначе Совєти усе це добре передбачували. Вони певно знали, що не захочуть вертати під Совєти великі маси з тих, що були під ними хоч короткий час. Вони знали, що не захочуть вернути активні борці за свободу, бо їх ждалаб смерть чи тюрма та заслання.

Та тих усіх совєтська влада саме хотілаб дістати. Саме їх вона хотілаб винищити. І саме задля них вона вимогла в Ялті отсей примус повороту. Бож де є такий уряд, якщо він людяний, що може припускати, щоб хтось не хотів вертати під рідну стріху? Та совєтська диктатура свідома, що її піддані знають, що вона не є людяна, та що вона закатрупить у себе в той чи інший спосіб кожну людину, що їй ставить якийсь опір, хочби навіть і чисто теоретичний, хочби тільки в уяві цього уряду. І тому, передбачуючи, що велика маса людей не схоче вертати у Совєти, Сталін підступом виміг у Ялті згоду на примусову репатріяцію, рахуючи на те, що ні президентови Рузвелтови, ні кому другому навіть у голову не впаде, що тут якась заковика. Просто будуть думати як американці. А що кожний американець, вояк чи цивільний, не бувши в рідних сторонах кілька років, ще подякує кожній владі, що йому помагає якнайскорше вернути, то так мабуть думав і през. Рузвелт про поворот совєтських горожан і вояків до Совєтів. Та воно є у дійсности цілком інакше...

Не знаємо, чи так остане, як зарядив тепер ґен. Айзенгавер. Він вправді спинив примусове видалювання до Совєтів, але з тим застереженням, що так останеться так довго, поки Вашинґтон не зарядить інакше.

Далі чуваймо!

Треба надіятись, що наш уряд не змінить зарядження ґен. Айезенгавера. Та проте не забуваймо, що ми живемо в часі різних політичних „несподіванок". Діються різні компроміси, різні уступки. І на це Совєти найбільше рахують. Вони ставлять часто сильну опозицію щодо багатьох справ, рахуючи заздалегідь на те, що то вони дістануть, як тут чи там уступлять. До таких справ, що є для Совєтів дуже важні, належить і проблема повороту до Совєтів усіх біженців, яких совєтський уряд проголошує совєтськими громадянами. Вже те, що тепер взагалі нема таких нарад, підчас яких совєтські представники не наляталиб на Анґлію та Америку, щоби вони видалювали з своїх зон в Німеччині совєтських підданих, вказує наглядно, що ця справа для них дуже важна. З того треба вносити, що вони і далі будуть натискати, та що поставлять ту справу як точку „торгу" за якесь більше уступство Америці та Анґлії.

Супроти того нам треба далі над тою справою чувати. Нам треба висказати подяку нашому урядови і ґен. Айзенгаверови за гуманний вчинок і здержання примусової висилки біженців до Совєтів, а рівночасно наставати, щоб той приказ не був ніяким способом змінений. В британській зоні та справа вже давно так якби наладнана, бо британці не помагають совєтським аґентам забирати силою людей з таборів і висилати проти їх волі до Совєтів. Тепер таке саме буде остаточно й в американській зоні, де, а це треба теж ствердити, вправді совєтські аґенти бушували, але з не дуже великим успіхом. Тільки там висіла досі небеспека, що біженців таки можуть віддати в совєтські руки. Тепер і та небеспека минула. Проте, як сказано, теж і нам треба далі дбати, щоби ця небеспека минула не хвилево, але назавжди.

Памятаймо, що якще тепер діється щось таке, що іде в розріз з тайними ухвалами в Ялті, то це діється тільки під сильним натиском американської опінії. В цілій Америці слідний протест проти таких точок угоди, які ідуть у розріз з американськими поняттями про людську свободу, азиль, і т. п. Зміна, яка наступила, є випливом негодовання збоку самих американських вояків, які змушені віддавати совєтській диктатурі таких невинних людей, що визнають такі самі ідеали, як американці.

З цього всього теж і наука. В Америці публична опінія таки заважує. З нею рахується уряд. І проти неї він не піде.

Далі: тепер є і добра нагода для такої акції. Всюди в Америці негодовання за поступовання Совєтів в часі лондонських нарад. У Вашинґтоні піднеслись тепер такі голоси, що якщо Совєти позволяють собі тепер натакі „вибрики", то що то булоб, якби їм ще відкрити тайну з атомовою бомбою? Навіть такий сенатор як Том Конелі, що постійно, як голова Сенатського Комітету для Справ Закордонних, попирає таку політику уряду, яка „уступає" Совєтам, тепер обурився. Це він заявився за те, щоб не видавати тайни атомової бомби, бо „кажучи щиро, є держави, яким я не міг би довіряти". А як пишуть вашинґтонські кореспонденти, немає найменшого сумніву, кого мав на думці сенатор Конелі. Це — Росія. Так просто пишуть.

Таке наставлення в урядових колах дає тепер кращу можливість помогти звідси нещасливим жертвам совєтського терозу і совєтської диктатури. Це треба використати теж і американським українцям. Треба слати з наших орґанізацій, церков, віч та нарад до нашого уряду і до ґен. Айзенгавера признання за добре й гуманне діло здержання примусової висилки біженців в Европі під совєтську диктатуру, а заразом наставати, щоб це гуманне зарядження не було тимчасовим, але остаточним і незмінним.

Всесвітна кипячка — нафта

Перший великий страйк після закінчення війни наладив президент на підставі уповажнення ще з воєнних часів, полишаючи на боці інші більші страйки, які вибухли перед тим. Є це страйк в рафінеріях нафти, тобто у „фабриках", де переробляють нафту на ґазоліну. Страйк покінчено в такий спосіб, що уряд перебрав 26 рафінерій кипячки і наказав робітникам вернути до праці, а як причину подав, що рафінерії, які остали чинні, „не вистарчають для простих мілітарних вимог і для мінімальних вимог для підтримки воєнної активности на домашному фронті".

Це нагадує нам, що Америка має тепер велитенську воєнну, а ще більше торговельну фльоту, яка мусить обслугувати цілий Великий Океан після окупації Японії, мусить бути у безупиннім звязку із своєю армією в Европі та мусить доставляти харчі й інші матеріяли майже для цілого світу.

Недавно прилетіли американські летуни з Японії просто до Шикаґа, а ось щойно вернули перші американські летуни з пробної подорожи довкруги земного ґльобу. Летунські підприємства тже так розвинені, що вони приготовляються стати головним перевозовим засобом для людей, полишаючи перевіз краму й важких матеріялів залізницям на суходолі, а кораблям на морі. А розвиток автомобілевого промислу жде нової повоєнної нагоди.

Як кораблі, так і літаки і авта потребують нафти для відбуття подорожі. Без цеї нафти — кипячки і без рафінованої з неї ґазоліни як морські так і повітряні фльоти мусілиб станути і само посідання цих засобів на теперішні часи булиб майже непридатним, коли нема чим їх порушувати. На випадок наглої війни з такими засобами, які тепер розвинено, програє війну той, хто не має нафти.

Це є причина, чому йде тепер таке гарячкове пошукування нових джерел нафти. Дехто підозріває, що головною причиною напруження між Анґлією й Совєтами є це, що Анґлія на спілку з Америкою заключила контракт на експльоатацію нафти в Іраку, американські фірми дістали концесію на пошукування кипячки в Етіопії, а Совєти не хочуть вступитися з другого великого нафтового терену, тобто з Ірану. Так треба розуміти вияснення незгоди на конференції міністрів заграничних справ Великої Пятки в Лондоні, коли один американський кореспондет написав, що їх оприлюднення „буде смердіти", очевидно... нафтою.

Що нафтова кипячка є предметом розпучливих пошуковань пізнати з цього, що президент Злучених Держав Гері Труман своїм розпорядком з 28. вересня проклямував права Злучених Держав до прибережної смуги цілої американської території до глибини 600 стіп, безогляду на ширину, щоб на цій смузі мати право до всіх мінералів. До „мінералів" зараховано теж і нафту.

Дивним виглядає для пересічного громадянина, коли проклямація домагається права до смуги у 600 стіп в глибину під водою. Але знавці вже давно розуміють, про що йде. У Злучених Державах високо розвинена наука ґеофізики, яка займається пошукуванням за підземними покладами мінералів і нафти. Ґеофізика придумала інструменти, якими можуть відкривати нафту, що находиться тисячі стіп під землею. Перед роком було в Злучених Державах 64 ґеофізичних експедицій, які пошукували за нафтою на територіях поза Злученими Державами. Тепер їх є вже 105. Найбільше екпедицій, бо аж 61 є в околиці Карібського моря, отже між Північною і Південною Америкою. Потім працюють 21 нафтових дружин в Мексику, в Центральній Америці і Західній Індії. Окремо ще є 12 партій в південно-американських краях, а 11 є в Европі й Африці. Ці експедиції просто наймаються на роботу за заплатою якихсь підприємств, приватних чи державних, і мають готові машини до верчення та до експльоатовання. Росія не хоче наймати в Америці нафтових дружин, а закуповує звідси інструменти ціною 20,000 до 40,000 дол. Нафтові експедиції ручать за те, що в якійсь землі була колись нафта, але не ручать, чи вона там ще є ще тепер, бо могла відплисти попід землю в інші околиці перед тисячами літ.

Способи відкривання є так далеко розвинені, що напр. в перуанських джунґлях відкрили нафту з літака. Опісля почали в тому місци вертіти і довертілися. Одначе само відкриття нафти ще не творить її вартости. Нафта, віддалена тисячі миль від людських осель, є наразі непридатна, бо ще не придумано способів, як її достарчити з джунґлів до летунських майданів або до прибережних пристаней. Над цим уже працюють знавці, але покищо нема ще такого певного способу, як от нафтові рури, що проводять кипячку з Тексасу до Линден, у стейті Ню Джерзі.

Тому, що в Злучених Державах є засоби транспорту кипячки до всіх кінців краю, ґеофізики провірили вже майже всю територію нашого краю і тому 75% до 80% світової нафти експльоатують тут. Та це не спиняє підприємчивих людей від дальших пошукувань в кількох стейтах. Осередком їх є дальше Тексас і Оклагома, а вчасі війни відкрили найбільше джерело кипячки в Колорадо, в околиці Ранґлі. Там уже тепер є 20 нафтових закопів. Луїзіяна, Норт Каролайна, Джорджія, Флорида й деякі інші стейти були довший час занедбані і щойно найновішими часами почалися енерґійні ґеофізичні досліди й у цих околицях. В парі з тим іде на велику скалю спекуляція землею і мабуть тому уряд носиться з думкою наложити стелю на ціну землі, щоб припинити нездорові прояви.

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з іміґрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

90) ——

Не сподівався Безхатний до вечора зустрінутися з дітьми судді. Листопад, дітвора певно проводить дні у школі. Двоє старших можливо десь у місті, в середній школі. Питати про них не наважувався, а суддя знов не говорив. Та з хати першою вибігла найменша, Патриція. Хвилю приглядалася з віддалі, — кого то батько привіз з собою. Щось крикнула до дверей. Слідом вийшов Едвард Дорінсайд Молодший, за ним Маріянна.

— Кого я бачу? — закликав Дорінсайд-син. — Мистер МекТремп! Ви памятаєте мене?

— Щеб пак! Певно! Як поживаєш, Едвард? — привитався Безхатний.

— А, памятаєте, як мене звуть! — зрадів хлопчина.

— Гало, Микита Волокита! — наставила руку Патирція.

— Тепер вже не Микита Волокита, ні МекТремп — заперечив батько. — Яж казав вам, діти, як мистер Безхатного зовуть.

— Ну, вибачайте! Не знав я, що ви у дома! — Безхатний заговорив заклопотано. — Думав, що ви десь у місті в школі... І нічого для вас не купив! — виправдувався.

— Аби тільки клопоту! Мають все, що їм потрібно. Мої діти на дарунки не ласі — суддя зоспокоював гостя.

— Ми до школи не ходимо. Вдома учимося — заявила Патриція.

— Всі троє? — здивувався Безхатний.

— Еґеж, — потвердив Едвард.

— Самі з дружиною їх учимо. В школі навчання йде не так успішно. Трапляються всякі учні, бистроумні і повільні. А мої за рік проходять у дома по два й навіть три роки шкільної науки. Швидко все схоплюють! — хвалив дітей суддя.

Менші діти зразу стали з Безхатним за „панібрата". Старша дівчина привиталася надто поважно. Досить поправно, хоч з акцентом, вимовила „Безкгатний".

— Гомлес! — Безхатний поправив її сміючись. — Буде вам лекше вимовляти, а значення одно й те саме.

— До річи — запитав суддя. — Безхатний — це ваше справжне назвище? Дивно воно якось звучить. І зміст не аж надто естетичний, особливо в перекладі на анґліійське.

— Казав же вам колись, пане суддя, що Микита Волокита — назвище для мене найбільше відповідне! — всміхнувся Безхатний. — Естетичне воно чи ні, та міняти його не буду. На світі між різними народами багато існує неестетичних назвищ, навіть вульґарних, вуличних. Завинили тому колишні власники невільників. Кожному, по пяному, приліпили згірдливу кличку, а з часом кличка перейшла в урядові реєстри, вже як родинне прізвище. Таке й з моїм назвищем. Я часом надумую, чи не змінитиб мені назвища на Микиту Волокиту? Занадто воно влучне! І трапляється не часто. А в наші часи стало синонімом певної катеґорії людей.

— Ну, Микита Волокита! То ще на себе видумали!

— Безхатний, чи Волокита — поняття споріднені. Під іменням Безхатного приїхав я до цього краю. Я справдіж хати не маю. Зрештою, назвище людини не понижує, скорше людина понижує своє назвище. Тай назвищ чудернацьких забагато в світі. Візьмім, наприклад, давне римське назвище — Каліґула. Значить воно: вояцький чобіт, річ не аж надто шанована. Фільософ Заратустра в перекладі значить: старий верблюд, добре що хоч не осел. Поет Ботічелі — тільки пляшечка, Джіовано Бокаччіо — Іван Мордатий, Тінторето — красильщик, Матіно — дворова собачка, Паункаре — квадратовий кулак. А був же в давнину достойник римський — Сергій Бокка ді Порко. В перекладі це назвище значить ні більше ні менше, як: Свиняча Морда... Всі згадані особи назвищ не міняли, хоч як вони неблагозвучні. Не мінятиму його і я, благозвучне воно, чи ні.

— Так, дійсно... — погодився суддя. — Свого назвища немає чого зрештою соромитися. Я так сказав, тільки до слова. Непевний був, чи це ваше назвище правдиве. Тепер задоволений, — ви маєте свою гордість! Ходімо до хати!

Хатня обстанова не виглядала багатою. Умебльована за те зо смаком. Не було в кімнатах нічого кричучого, ріжучого очи. Не було нічого зайвого, чи такого, що стоялоб не на свойому місці. Доводилося Безхатному бачити в Канаді не одну хату різних інтеліґентів своєї національности. Ґардини на вікнах там зправила — або червоної, або якоїсь цяцькуватої, сорокатої барви; ріжуча очи мішанина барв на стінах, не однакове обиття крісел. Меблі накопичені як будь, що й повернутися нема як. Виглядає на склад старих меблів, не на витальню! На столах і кріслах, також з правила, старі видання всяких „трю", „лов", „детективз" та всяких інших „сторіз", що ними так зачитуються всякі пані професорові. Тут барви строго підобрані, меблів навіть обмаль.

(Дальше буде).

КОМУНІКАТ ЗЛУЧЕНОГО УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ДОПОМОГОВОГО КОМІТЕТУ

(ЖОВТЕНЬ, 1945)

1) Постанови Реґістрації:

В доповненню звіту у справі реґістрації Злученого У. А. Д. Комітету треба додати, що в часі загальної кампанії Воєнного Фонду, Державної Позички та кампанії Червоного Хреста наш Комітет має з такими акціями якнайбільше кооперувати.

Рівнож подаємо до відома нашим Комітетам в Европі, що вони зобовязані подавати точні звіти з розподілу. Точка Президентської Ради в цій справі каже:

"In the case of funds or supplies sent to the foreign distributors listed above the Board will hold the Committee fully responsible for assuring that such distributors will administer the Committees resources in accordance with the requirements of government authorities in the countries where these resources are used, that the distributors will administer these American relief resources to needy Ukrainian refugees without discrimination on the basis of political or religious beliefs, and that the distributors will supply full reports as to the disposition of all resources supplied by the committee."

(В українськім перекладі це значить: „Щодо фондів та матеріялів, висиланих заграницю для роздачі установам як уже згадано, Рада буде вважати Комітет вповні відповідальним за те, щоб він впевнився, як ці установи роздавали жертви призбирані Комітетом згідно з вимогами урядових чинників у цих краях, де тих жертв вживається; чи установи, які займаються роздаванням, справді роздавали ці американські допомогові дари потребуючим українським біженцям без різниці на політичні та релігійні погляди; та чи ці установи складають повний звіт із усіх розданих дарів, пересланих їм Комітетом").

Комітет взиває в останнє усіх українців у Франції, Швайцарії та інших краях, щоб вони творили в кожній країні тільки один Допомоговий Комітет, з тим, що цей Комітет мусить бути без політичної закраски та визнаний місцевою владою.

Комітет назначив своїх представників на Францію, Бельґію, Італію та Велику Британію **і ці представники мають одиноке і повне право** поширити вже там існуючі Комітети та розділювати поміч висланy до цих країв.

2) Поміч студентам:

Допомоговий Комітет робить заходи перед швайцарським урядом, щоби забезпечити можність студій нашим студентам на швайцарських університетах в той спосіб, щоби поміч студентам давав швайцарський уряд з фондів доставлених нашим Комітетом.

Рівночасно прохаємо наші допомогові комітети у Франції, Бельгії та Італії зробити лісту студентів та подати їх імена, місце студій — та приблизно кошти їх прожиття.

3) Ратувати наших людей.

Усім нашим жертвам війни, які находяться тепер на іміґрації в чужих краях треба висилати негайно афідевіти з заявою, що американський горожанин хоче заопікуватися даною особою. Цей афідевіт в кількох примірниках висилати до осіб, з якими вже встановлено звязок, а також висилати копію через Міжнародний Червоний Хрест:

International Red Cross
Geneva, Switzerland.

з проханням, щоб вони переслали афідевіт для вказаної особи.

Рівнож звертатись в справах еміґрації до:

Intergovernmental Committee
on Refugees
19 Hill St., Berkeley Square
London W. 1. England

та всюди покликуватись на Український Американський Допомоговий Комітет.

4) Перша Поміч:

Як самостійна допомогова одиниця — Злучений У. А. Д. Комітет вислав в місяці вересні таку поміч українським жертвам війни:

Франція	$5,000
Бельгія	5,000
Швайцарія	2,000
Італія	1,000
Разом	$13,000

Рівночасно Комітет вислав через Французький Допомоговий Комітет 50 пакунків (бейлів) одіння до Парижа — та 50 пакунків (бейлів) одіння до Брусели через Бельгійський Допомоговий Комітет.

Зараз по одержанню перших звітів посилки будуть відходити тепер правильно кожного місяця.

Комітет стверджує, що о. Мітрат Перрідон у Парижі не одержав ніяких фондів, бо вислані $12,000 не були доручені з причин поданих в попередному комунікаті та вернулись в цілости до каси Комітету.

Злучений Український
Американський Допомоговий
Комітет.
P. O. Box 1661
Philadelphia 5, Pa.

В канадійськім парляменті — в обороні біженців в Европі

Посли, Антін Глинка і В. А. Токер, апелюють до урядів Злучених Держав і Британії, щоби не видавати Советам біженців, зокрема українських, та взагалі не силувати нікого вертати до Росії проти його волі.

(Дальше)

Я завважив коротку згадку саме про цю справу репатріяції в британському **Гензарді** (протоколах парляменту) із 20 серпня 1945, де дост. Ернест Бевин, секретар стану для закордонних справ у британському уряді, виявляє, що **„Звиж 600,000 росіян** (так він зве їх) **перевезено з британської полоси на схід"** та що **„до осені** мабуть останеться тільки 645,-**000 осіб, між ними 500,000 „поляків".**

Випадки насильної репатріяції.

До наших канадійських осель прийшли в кількох останніх тижнях розпачливі листи, вістки та благання, також ми читали подібні пресові звідомлення, що **громади скитальців, яких найдено в американській та британських полосах, насильно висилається назад до їхніх бувших місць замешкання. Багато тих скитальців накладає на себе руку, щоб не вернутись під Совети. Ще інші ідуть так далеко, що в самообороні ставлять чинний спротив британській та американській військовій поліції.** З найновіших звідомлень довідуємося, що ситуація стає чимраз гірша. Я ставлю запит у звязку з цією квестією: **Чи насильна репатріяція є розвязкою проблеми та чи вона є згідна з засадами, проголошеними в Атлянтійському чартері, які потім затверджено в Ялті** — а саме з засадою про „право всіх людей вибірати собі форму уряду, під яким хочуть жити'' і з засадою „створення забезпеки, щоб усі люди в усіх країнах могли жити без боязні та без нужди?"

Пане Предсіднику, мені зробило предложення багато канадійських ветеранів цієї другої світової війни, які стрічали многих тих скитальців та які особисто пізнали існуючу ситуацію відносно квестії репатріяції. Ці ветерани самі українського походження, отже просили мене постояти за інтереси тих нещасних людей (скитальців), між якими є багато українців. Кромі цього майже щоденно дістаю листи й телеграми з усіх усюдів Канади від українських церковних установ та інших канадійсько - українських орґанізацій — з домаганнями, щоб я дав цю справу під увагу канадійського уряду та під увагу цього демократичного трибуналу.

Особливі вимоги в користь скитальців.

Тому я в імені українських збігців, які вмішані в ту репатріяцію та в імені прочих, **прохаю канадійський уряд переслати урядово британському і американському урядам заклик припинити насильну репатріяцію скитальців, а також ласкаво узглянити ці особливі вимоги:**

1. — Дати дозвіл представникам Українських Допомогових Комітетів відвідувати різні табори й околиці, де находяться українці - скитальці. Ті представники повинні би діяти по інструкціях британських та американських командантів у даних полосах.

2. — Щоб там, де є відповідне число скитальців - українців, вони були зорганізовані або мали дозвіл зорганізуватись в українські скитальчі табори та щоб їм дозволено орґанізувати свої власні добродільні комітети. В такому випадку всяка матеріяльна поміч призначена для украніців певніше діставалась би їм.

3. — Щоб радіові вісті та інформації — які тепер пересилається в. Европу. на різних мовах, крім української — були також подавані в українській мові. Бо тепер всі важні інформації передається на радіо у мовах, які не зовсім є зрозумілі для українців.

4. — Щоб британські та американські військові уряди самі видавали та проголошували методи поступування відносно проблем, які торкаються скитальців, замісць того, щоб російські та інші представництва вносили замішання серед скитальців - українців.

..5. — Дати дозвіл скитальцям-українцям видавати, друкувати й розсилати „новинкарські листи" в українській мові для користі скитальців-українців так, що це робиться в російській, польській та деяких інших мовах.

З цих пятьох особливих домагань, які я оце предкладаю урядові та цій достойній палаті, ясно видно, що українці не тільки поділяють нещасну долю скитальчого життя, але й навіть не дано їм тих прав, які дано польським, російським та іншим скитальцям. Саме ввиду тих жорстоких і жахливих обставин і через траґічну долю скитальців - українців я предкладаю цю справу.

Демократія здає іспит.

На закінчення дозвольте мені прочитати уступ із промови п. Чорчила, яку виголосив він у британському парляменті 16. серпня 1945, а яка була запротоколована в британському **Генсарді** тогож дня. Цей уступ описує сцену з сьогоднішньої траґічної світової драми, якої я навіть не пробую описувати своїми власними недосконалими словами. Чорчил сказав:

„Не є виключене, що поза залізною куртиною, яка тепер ділить Европу надвоє, формується траґедія на небувалу скалю...

Не можу твердити, що в нинішньому Балкані є елементи, які моглиб спричинити новий конфлікт... Мимо цього не баґато послів у цьому новому парлямнеті вдоволені з тієї нової ситуації, що існує в тій гористій, клекітливій, зле зорґанізований і военно-настроеній території... бо майже всюди комуністичні сили осягнули або осягають диктаторську владу... Мусимо знати, де ми стоїмо. Мусимо ясно зясувати собі своє становище в тих справах Балкану та Східної Европи, а навіть кожної іншої країни, що входить у цей круг.

Наша ідея це уряд народу, ведений народом для народу — народ, що може постійно й вільно висловлювати — тайним балотом і без примусу — своє глибоке бажання в справі форми та умови, серед яких він хоче жити. Тепер... родина зібралась довкруги домашнього огнища, щоб поділитись скупими овочами свойого труду та скріпити свої виснажені сили тією одробиною поживи, яку змогла зібрати... Нагло чується стукіт у двері й появляється сильно узброєний поліцай... Трапляється, що викличе батька, чи сина, чи друга, що є в хатині, забере серед темної ночі й ніхто не знає, чи він коли вернеться домів або яка доля його стріне. Все, що вони знають, то те, що краще їм не питати. У цей час є міліони хатчин в Европі — в Польщі, Чехословаччині, Австрії, Мадярщині, Югославії, Румунії, Болгарії — де цей страх є на денньому порядку в житті родин... „Свобода перед страхом" — так, але під нею розуміють тільки свободу перед страхом наїзду з чужого краю... одначе цієї ночі не того роду страх панує в звичайній родині в Европі. Вони бояться стукання поліцая... Сьогодні люди тремтять за життя і свободу одиниці, за основні права людини, які тепер загрожені й нехтовані в так численних країнах.

Демократія тепер здає іспит такий, як ніколи передше. І на цих островах ми мусимо підтримувати її так, як підтримували в чорних днях 1940 і 1941 року — всіми своїми серцями, всією своєю дбайливістю і всією нашою незнищимою і невичерпною силою".

Так, демократія здає іспит. Жадна фільософія насилля, тортур і екстермінації не змоглаб привернути людству Богом даного демократичного права, хіба, що врятована демократія напише новий уступ історії, оснований на християнських засадах.

(Кінець буде)

Що писала "Свобода" тому 40 років?

28. вересня 1905. р.

НОВІ УКРАЇНСЬКІ ТОВАРИСТВА.

Дня 23. вересня відбулося свято відкриття першої української читальні „Товариства Народної Помочи" в Ню Йорку. Вписалося кільканацять членів. До уряду вибрані: Василь Савицький, предс.; Гр. Климкович, П. Ярема, Андрій Корпан, Лев Угорчак, П. Жук, Н. Кручовий. Читальня приміщена під ч. 118 Іст 4-та вул. — Дня 13. серпня заложилося Братство ім. св. Миколая в Бофало під ч. 1250 Клинтон Ст. До нього вписалося 20 членів, а потім ще приступило 15. При тім рішили побудувати хоч би й убогу церкву і купили 3 парцелі, а на них відбулося посвячення угольного каміня 17. вересня. За комітет: Буката Микола, Шелест Василь, Микетяк Дмитро.

АРЕШТУВАЛИ ПРАВОСЛАВНОГО ЄПИСКОПА В БРУКЛИНІ.

Перед пліційним судом у Бруклині станув 19. вересня як обвинувачений православний єпископ Рафаїл Ґававіні з 4 своїми прихильниками. Проти нього ворогував редактор сирійської ґазети Нагум Магазер, бо вважав його за російського агента. У ґазеті помістив він статтю з відомостями, що єпископ бере гроші від російського уряду на те, щб вести аґітацію в користь Росії між ґреками й сирійцями. Єпископ узброївся самий і своїх прихильників в револьвери і вони напали на дім Магазера. Коли вірвалися до середини, їх звідти викинули, але зате на вулиці почалася стрілянина. Один противник єпископа був ранений в ногу, але на щастя поліція прибігла в пору і напасники почали тікати. Єпископа зловили, але вчасі втечі він відкинув від себе револьвер. Як його арештували, російський консуль вмішався у справу і єпископа випустили. Вчасі розправи консуль доказував, що єпископови посилали погрози і тому він носив револьвер.

5. жовтня 1905. р.

ВИДАВНИЦТВО ІМ. А. БОНЧЕВСЬКОГО.

Як звісно, покійний о. А. Бончевський записав перед своєю смертю 500 долярів на видавання просвітних книжечок для американських українців і в квітни 1904. р. появилася перша книжечка цього видавництва. Зогляду на невелике число передплатників установлено ціну за книжечки $1.50 на рік з тим, що ціну мають опісля знижити. Тому, що досі зголосилося лише 200 передплатників, ціна остається тасама. Видавництво називається „Слово". Але тому, що в Канаді появилася консервативна ґазета в українській мові з тим самим іменем, видавництво зміняє назву на „Читальня". Його адреса: Поштовий ящик 353, Скрентон, Па.

ПОШУКУЄМО 352 ЖЕРТВОДАВЦІВ по $100

НАДЗВИЧАЙНА КАМПАНІЯ „СВОБОДИ" НА ДОПОМОГУ УКРАЇНСЬКИМ ЖЕРТВАМ ВІЙНИ

„Свобода", орган Українського Народного Союзу, свідома того, що її читачі та члени і відділи У. Н. Союзу були завжди прикладом жертвенности в кожній гуманітарній акції американських українців, закликає їх тепер до активної та жертвенної участи в проголошеній отсим надзвичайній кампанії, якої ціллю є знайти 500 жертводавців (осіб, товариств, чи відділів), з яких кожний зложив би одноразово не менше як $100 на допомогу найнещасливішим з нещасливих — українським жертвам війни.

Дальші жертви в цій надзвичайній кампанії „Свободи" на допомогу українським жертвам війни зложили:

148) Артистка Ольга Лепкова, Ню Йорк, Н. Й.	$ 100.00
Попередно проголошено	14,750.00
Разом	$14,850.00

ХТО НАСТУПНИЙ?

Дальші жертви — по сто долярів чи більше — просимо слати чеками чи поштовими переказами, виписаними на „Свободу", на таку адресу:

SVOBODA

P. O. BOX 346 JERSEY CITY 3, N. J.

ЖАРТИ

Здібний лікар.

В Китаю є такий закон, що на його підставі кожний лікар, якому умре пацієнт, мусить на дверях своєї канцелярії засвітити світло. Один китаєць запросив лікаря до хворої жінки.

По дорозі китаєць сказав лікареві, що він їздив від одного лікаря до другого, шукаючи такого, щоб у нього було найменше ліхтарок. Врешті знайшов такого, що в нього було тільки пять червоних ліхтарень. Китаєць задзвонив до нього, розговорився з ним і поїхав разом із ним до хворої.

По дорозі китаєць зложив лікареві побажання з приводу такого малого числа ліхтарень на його дверях.

— Нічого дивного! — сказав лікар — я тільки що від тижня розпочав свою лікарську практику!

—o—

Між сусідами.

— Пані Модницька! страшенне мені прикро, але одна моя курка зайшла у ваш город і понищила вам розсаду.

— О, це дрібниця, пані Садницька! зате мені дуже прикро, що мій песик зїв вашу курку!

— О, це нічого не шкодить! бо моя донька переїхала зате вашого пса своїм автом.

— І це дурниця, бо мій син освідчився нині вашій дочці.

—o—

Гострий господар.

Власник маєтку Шкуродрані славний із свого скупарства. Він наняв нового парубка і каже:

— *Спати будеш в оборі, а в 4-тій зранку прийдеш мене збудити.*

Парубок приходить на другий день день 5 хвилин по 4-ій.

— Щож ти собі думаєш, що *в нас можна ціле передполудне ходити собі на прохід?!*

ВСТУПАЙТЕ ҐРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО УКРАЇНСЬКИХ ПАРОХІЯЛЬНИХ ШКІЛ!

Дуже гарну статтю помістила „Свобода", з 12. вересня н. р., з нагоди заклику жидів „До жидівських парохіяльних шкіл", який то заклик був у „Ню Йорк Таймс", 5. вересня н. р. Ще перед цим було кілька дописів і закликів до українського громадянства в справі наших шкіл, а також була редакційна стаття.

„Свободі" належиться таки велике признання, що вже 50 років, рікрічно, накликає громадянство незабувати за рідні наші українські школи. Та ця остання стаття про жидів дуже інтересна. Жиди, як би здавалось, навіть не потребують своєї школи і мови, бо в кожній країні говорять мовою країни, що їм потрібне хочби для бізнесів, у яких верховодять. Та проте, як бачимо, жиди накликують свое громадянство до своїх рідних шкіл в Америці, кажучи, що „жидівські парохіяльні школи є тим, що обеднують у собі те все, що є добре в Америці й в Юдаїзмі".

Яке це важне і для нас українців! Скільки в цім для нас доброї науки. Ми до школи були і є байдужні, а навіть дуже байдужні. Пишу ці стрічки, бо маю до діла з нашими школами (вечірними) вже поверх 25 літ і знаю, скільки то нераз треба находитися до хат і напроситися, щоб наші люди посилали дітей до української школи. Нераз тобі відразу відріжуть: „Та пощо моїм дітям ще й до української школи! Нащо дитині морочити голову і час тратити! Вона ледви пролізає крізь одну школу, а як буде вчитися ще й в українській, то підупаде в англійсько-американській".

Ось такі й їм подібні викрути дають родичі, щоб тільки не післати дитину в українську школу.

Або ще таке: Нащо це дитині тут придається; хліба з цього їсти не буде, попом не буде!

А дитина,слухаючи таке, посміхається і собі та рада, що її лишуть на боці, та що буде більше часу на забави.

В багатьох випадках родичі хочуть слати дитину, та дитина не хоче йти. Тоді родичі кажуть: „Ну, щож я вдію? Не хоче йти, той годі!" Кажуть родичі, до учителя чи священика: „Говоріть ви до мого хлопця чи дівчини, може вас послухає!"

Так. Проблема наших шкіл дійсно трудна дуже. Та проте мусимо наші парохіяльні школи підтримувати всіма сидами.

Мусимо доказувати дітям, що їм потрібно української мови отакими фактами, як цей з „Свободи". Мусимо підходити до дитини гарно, мило, щиро, не з страхом або буком, не зі злістю, чи лайкою. Діти є добрі, навіть дуже добрі, вони послухають мами і тата, як вміло до них промовити. Також учителі чи священики мусять вживати педагогічного способу, лагідного, усміхливого, прихильного, приятельського, а не суворого, диктаторського.

Треба теж зважити, що тепер вже є мало дітей по парохіях, котрих родичі є емігрантами. Тепер вже половина або й більше дітей є від таких родичів, що тут роджені, що часом і не знають української мови, не вміють по українськи читати й писати і не говорять дома по українськи, а по англійськи. Знаю випадки, де маленькі діти вміють тільки трошки по українськи і розуміють цю мову тільки тому, що, як кажуть: „моя бабця, чи мій дідо мене вчить, а тато й мама говорять по англійськи".

Багато молодих, тут роджених наших людей, належать до парохії, але до української школи байдужні, бо самі до неї не ходили. Тут проблема ще тяжча. Майже безвихідне положення. Коли таких молодих родичів діти і ходять до української школи, то з ними тяжче як з дітьми, що дома чують українську мову. Таких дітей треба інакше вчити. Треба говорити обидвома мовами, по українськи і по англійськи. Треба самому виробляти систему, таку, щоб цих дітей навчити української мови і то так, як пищеться у статті в „Свободі", щоби дитина не тільки прочитала і написала або виддеклямувала та нічого з того не розуміла, а „треба переконуватися, чи дитина виносить з цеї школи те, на що та школа створена".

Хочу поділитися з іншими моїм досвідом. Маю по кільканацятеро діточок у двох українських школах. Чудові, гарні діточки, але всі вони майже діти родичів тут роджених, і то таких, що хоч говорять мовою українською але писати й читати їм не легко. А деякі й не говорять дома по українськи або і не вміють. Однак діточок своїх хотять вчити читати, писати, говорити, співати по українськи. Хотять, щоб ці діточки знали катехізм, свою віру, церковний спів і все, що українське. Питаю одних таких родичів: „Чому ж ви не вчились по українськи?" А вони з жалем відповідають: „Це наших родичів вина, що нас не посилали".

А один випадок був такий: Молодий урядник парохії говорить на мітінгу по англійськи, а батько з лавки, з кута обзивається: „Чому не говориш по українськи? А син на те: „А ви чому не слали мене до української школи, щоб я знав говорити?" Батько завстидався, мовчить, і громада мовчить...

Отже з молодими, тут родженими родичами, клопотів щодо школи менше, ніж зі старою генерацією. Коли їм сказати і просити, щоби слали дітей до української школи, то відразу кажуть: „Так. Треба слати, щоби вміли, бо знаю, як мені тяжко, що мене не слали".

Ось таких дітей я маю і з ними даю собі раду. Підходжу з американського боку мовою українською і англійською. Вчу такі українські пісні співати, що є переведені на англійську мову, або такі англійські, що є переведені на українську. Наприклад: Мати сина колисала, Засвистали козаченьки, Там на горі сніг біленький, Ой ходить сон коло вікон, Як мамин прийде І-дж домів (Вен Джані комс маршинг гом еген), Ґум ан рендж, Олд овкен бокет, Сілвер тредс емонг да голд, Май контрі, Ой кряче, кряче та чорненький ворон, Реве та стогне, Багато співів всюди і цвітів у садку, У горах Карпатах, і т. п., а також подібні релігійні. Деякі переклади є мої власні, а більше беру їх з переводів п. Семенини, Ґрановського та інших. Скажу, що таких переведених пісень нам здалося більше і більше. Вони в українській школі дітям дуже імпонують і діти їх залюбки і скоро вчуться. Здалисяб і підручники, такі, щоби було в них те саме по українськи і по англійськи, на взір канадійських. Та покищо вчу з підручників Матвійчука. Вони дуже відповідні, тільки треба все з українського пояснити на англійське і дитина все гарно зрозуміє.

Треба з дітьми давати лекші представлення і також все пояснити по англійськи. Тоді вони легко і скоро вчуться роль і все виходить гарно. Діти дуже люблять вистави і з них дуже багато вчуться рідної мови. Правда, це вимагає більше праці від учителів чи священиків, але без праці і труду нічого не вдіємо. Щоб мати рідні парохіяльні школи, треба праці і ще раз праці. І то праці з трьох сторін: родичів, дітей і учительства.

Ще одно зазначу, що дітям імпонують легкі, коротенькі казочки. Треба їм це оповідати, і зараз питати, чи вони розуміють. З цього вони дуже багато користають.

Одним словом: нам треба доложити багато труду і праці, щоби наші парохіяльні школи були, жили і цвили, щоб з них діти наші, наша будучність, виховувалися на будучих громадян, провідників, урядників громад і парохій, бо інакше пропадемо безслідно. Ми тішимося нашими молодими провідниками по наших громадах, але їх не буде, як не буде українських шкіл!

Тож кличу до громадянства: **Дбаймо про свої українські парохіяльні школи! Посилаймо дітей до українських парохіяльних шкіл!**

о. Степан Мусійчук.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КЛІВЛЕНД, О. — Збори Тов. Сокіл, від. 336, відбудуться в неділю, 14. жовтня, в 1. годині пополудні. Просимо всіх членів прийти на збори і вирівнати свої вкладки. Маємо важні справи до полагодження. — В. Волянський, предс.; Г. Кісіль, фін. секр.-кас.; П. Кальмук.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Триквартальні збори Тов. Зап. Січ. від. 367, відбудуться в неділю, 14. жовтня, в год. 1:30 пополудні, в галі церковній. Просимо всіх членів явитись на збори, бо будуть важні справи до рішення, як також контроля дасть звіт за 9 місяців. Просимо членів прийти і вирівнати свої вкладки і забрати ще свої чеки дивіденди. Памятаймо, що новими членами скріпляємо організацію, тому стараймося приєднувати якнайбільше нових членів. — За уряд: А. Бабій, Т. Песко, Р. Дмитрів.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Тов. У. Н. Союзу, від. 292, подає до відома усім своїм членам, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. жовтня, в годині 1. пополудні, в гали У. Н. Дому, 4655 Мартін ул. На ці збори мають обовязково прийти всі ті члени, що платять місячно. Всіх тих членів, що люблять затягати з вкладками, просимо хоч тепер при кінці року вирівнати свої вкладки. Не забуваймо про воєнний фонд; ми тримаємо рекорд, хто скільки дав і щоб кмусь не було маркітно, як його імя буде з доляром або 50 ц. Хоч війна скінчена, але страждання українського народу не покінчені, треба їм помогти. — І. Форись, предс.; І. Андрусевич, кас.; П. Кізел, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Збори Тов. Зап. Січ. від. 371, відбудуться в пятницю, 12. жовтня, в годині 8. ввечір, в Січовій Салі при 18. Еве. Просимо членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження, і заплатити свої вкладки на зборах, а не приносити до хати секретаря. — За уряд: О. Паньків, предс.; Ю. Баранюк, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. Любов, від. 45, повідомляє своїх членів, що чергові збори відбудуться в ндеілю, 14. жовтня, в год. 2. попол. Просимо всіх членів явитися, бо є дуже важні справи до полагодження. — За уряд: М. Дубас, предс.; А. Гарасим, кас.; М. Ю. Сеник, секр.

КЛИФТОН, Н. ДЖ. — Збори Тов. Укр. Січ, від. 182, відбудуться в неділю, 14. жовтня, в годині 2. пополудні, в гали парохіяльній, 45-47 Говп Еве., Пасейк. На порядку нарад є Тов. справи до полагодження, тому просимо всіх членів прийти на збори. Довгуючих членів напоминаємо вирівнати свої залеглі вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — О. Боднарчук, предс.; Г. Яськів, секр.

ФРЕНКФОРД, ПА. — Місячні збори Тов. ім. Д. Вітовського, від. 268, відбудуться в суботу, 13. жовтня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 2171 Вакелінг ул. Просимо всіх членів прийти на збори, бо маємо важні справи до полагодження. Обовязком членів є частіше приходити на збори і платити свої вкладки. Просимо не забувати про приєднування нових членів до Союзу. — За уряд: В. Пиятель, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. — Тов. Укр. Січ, від. 39, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. жовтня, в 1. год. пополудні, в У. Н. Домі. Просимо членів прийти на час. — За уряд: О. Шмокалюк, предс.; В. Осохівський, фін. секр.; І. Камeнюк, кас.; А. Яворський, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 343, відбудуться 14. жовтня в У. Н. Домі в 1. годині поолудні. Просимо членів прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження. — За уряд: Н. Задерецький, предс.; С. Морозович, фін. секр.-кас.; І. Жук, рек. секр.

ЙОНГСТАВН, О. — Бр. св. Івана Хрестителя, від. 230, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. жовтня, в год. 2:30 пополудні, в гали У. Н. Дому, 525 В. Райен Еве. Обовязком всіх членів є прийти на означений час, бобудуть важні справи до обговорення і полагодження. — За уряд: І. Бріяц, предс.; М. Мушинський, кас.; І. Павловський, секр.

НОРТГЕМТОН, ПА. — Тов. Українських Січових Стрільців, від. 44, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. жовтня, в годині 2. пополудні, в укр. прав. гали на Нюпорт Еве. Взиваємо всіх членів прийти на збори і заплатити свої місячні вкладки. — За уряд: В. Шишка, предс.; А. Бодник, кас.; Л. Демчук, секр.

СКРЕНТОН, ПА. — Місячні збори Тов. Над Збручa, від. 280, відбудуться в неділю, 14. жовтня, в годині 2. пополудні, в У. Г. Клюбі, 608 Вест Лакавана Еве. Взиваємо членів старатись платити свої вкладки на час і на зборах. — За уряд: О. Запоточний, Р. Рубльовський.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Тов. ім. Михайла Ґрушевського, від. 219, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 13. жовтня, в годині 8. ввечір, в укр. прав. церковній ґалі, 675 Сахт 19. вул. Просимо членів прийти на збори і заплатити ісячну вкладку. — Т. Боднар, предсце М. Соколовський, кас.; А. Мудровський, секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 8. жовтня 1945 року померла в 30. році життя

ЕВДОКІЯ МОРИСЕТ
з дому Милянович.

Покійна полишила в смутку мужа Йосифа і сина Йосифа.

Похорон відбудеться в четвер рано, 11. жовтня, з похоронного заведення Baldwin Ave. напроти Корт Гавзу в Джерзі Сиmі, Н. Дж. Панахиду відправить о. В. Лотович в середу вечером в годині 8, в тім самім місці. — В. Й П.!

Дня 5. жовтня 1945 року помер у 60. році життя

ДМИТРО ГАЛАБАН,

член Тов. св. О. Николая, від. 276 У. Н. Союзу в Амбридж, Па.

Покійний походив зо села Скородне, повіт Лісько, Галичина. Полишив у смутку жінку Катерину, 3 дочки і 2 внуки. Одна дочка служить в американськім війську, а одна є норскою в шпитали. — В. Й. П.!

М. Фук, секр.